

هدف‌نویسی در بوم

دکتر عظیم‌محبی

تصویر آرشیوی است

← یکی از عناصر اصلی و مهم در نظام برنامه‌ریزی درسی به صورت کلی و به‌طور خاص در برنامه‌ریزی درسی در سطح مدرسه عنصر هدف می‌باشد. در این مقاله به‌صورت عملی با نوشتن هدف آشنا خواهیم شد.

مدرس کارگاه، ضمن تشکر از همکاران، از آن‌ها خواست در گروه‌های هم‌اندیشی درباره اهداف و شش‌ساحت تربیتی، الگوی هدف‌گذاری برنامه درسی ملی و در نهایت شیوه

هدف‌نویسی در یک واحد یادگیری (برای هر یک از عناوین آموزشی برنامه ویژه مدرسه) گفت‌وگو کنند.

پس از یک ساعت گفت‌وگو، هر یک از گروه‌ها برداشت خود را بیان داشتند و پس از تبادل نظر مدرس کارگاه به این نکات اشاره کردند:

● اهداف مهم‌ترین مقوله در

نظام تعلیم و تربیت هر کشور است. چون اهداف برآیند مبانی و فلسفه تعلیم و تربیت هر کشور تلقی می‌شود. براساس مبانی نظری تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران هدف کلی تربیت، تکوین و تعالی هویت همه‌جانبه دانش‌آموزان بیان شده است تا دانش‌آموزان به مراتبی از حیات طیبه دست پیدا کنند. به عبارت دیگر رفتار و عملکرد شایسته هر دانش‌آموز در زندگی فردی، اجتماعی با معیار اسلامی

را می‌توان حیات طیبه تعریف کرد. ابعاد این هدف کلی (هویت) همان شش ساحت تعلیم و تربیت می‌باشد. (در عین حال ابعاد حیات طیبه هم تلقی می‌شوند).

● کلیات ابعاد این شش ساحت در مبانی نظری سند تحول تبیین شده است. اما با تحلیل آن‌ها اهداف دوره‌های تحصیلی از سوی شورای عالی آموزش و پرورش تصویب و به مدارس ابلاغ شده است. لذا لازم است همه همکاران این اهداف را مطالعه کنند تا بتوانند تمام فعالیت‌های مدرسه را (تدریس، فعالیت‌های فرهنگی...) را با این اهداف همسو کنند.

● نکته مهم این است که اسم شش ساحت تربیتی لزوماً مورد نظر نیست بلکه شایستگی‌های مورد نظر در هر یک از شش ساحت تربیتی، متناسب با هر یک از دوره‌های تحصیلی مهم است. به‌طور مثال در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در دوره اول ابتدایی شایستگی‌های زیر ذکر شده است (تقریباً در هر دوره تحصیلی ۱۸ شایستگی بیان شده است).

درک مفاهیم اقتصادی (مصرف، درآمد، هزینه)...

- درک مهارت‌های ساده کارآفرینی...

● در سند برنامه درسی ملی الگوی هدف‌گذاری با ترکیب دو کلمه عناصر و عرصه بیان شده است. این بیان به‌نوعی تبیین رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی است، چون در ص ۱۱ سند برنامه درسی ملی بیان می‌شود شکوفایی فطرت‌گرایی توحیدی از طریق درک و اصلاح موقعیت صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر عناصر همان جلوه‌های فطرت تلقی می‌شود و عرصه یا موقعیت همان جلوه‌های هستی.

عناصر شامل ۵ شایستگی تعقل، علم، ایمان، اخلاق و عمل است. و عرصه شامل خود، خدا، خلق و خلقت می‌باشد.

عناصر همان شایستگی‌های پایه است که متناسب با هر دوره تحصیلی آن باید در هدف‌نویسی مورد عنایت قرار گیرد. تا فرد بتواند موقعیت‌های طبیعی، اجتماعی، ماوراءطبیعی، را درک و اصلاح کند و ...

□ با توجه به توصیفات فوق سؤال کلیدی آن است که در برنامه‌های درسی (کتاب‌های درسی...) و طرح درس مربوط به تدریس و واحد یادگیری (مربوط به برنامه ویژه مدرسه) اهداف چگونه نوشته می‌شوند. آیا باید به همان شکل سنتی اهداف را در قالب شناختی، عاطفی و روانی حرکتی به‌صورت تفکیکی بنویسیم؟ به‌طور طبیعی این الگو با نکات فوق هماهنگی ندارد. بلکه اهداف باید مصداقی از شایستگی‌های ۵ گانه فوق باشد. هر درس یا هر واحد یادگیری حداقل سه هدف دارد.

- دانشی (علم)

- مهارت‌های تفکر (تفکر)

- مهارت عملی (عمل)

و اخلاق و ایمان به‌صورت درهم تنیده با این سه هدف در فرایند اجرا (یعنی کلاس و مدرسه و خانواده و جامعه) بروز و ظهور می‌کند.

در حالت ایده‌آل بهتر است اهداف به‌صورت عملکردی نوشته شود تا این ۵ شایستگی به‌صورت درهم تنیده مورد عنایت قرار گیرد. چون شایستگی به مجموعه ترکیبی از صفات، توانمندی و مهارت اخلاق می‌شود که باید در عملکرد فرد منعکس شود... (عملکرد در اینجا همان بروز مصادیقی از شایستگی‌ها در شخصیت فرد است که کم‌کم به شکل‌گیری هویت منجر می‌شود.

● در ادامه کارگاه مدرس کلاس از اعضا خواست که برای موضوعات آموزشی پیش‌بینی شده در برنامه ویژه

مدرسه هدف بنویسند. پس از تمرین این مرحله اهداف آموزش مهارت‌های کارآفرینی به‌صورت زیر تدوین شد و از همکاران مدرسه خواسته شد تا برای هر یک از موضوعات آموزشی برنامه ویژه مدرسه براساس تقسیم کار انجام شده. اهداف آن را بنویسند.

۱. دوره اول ابتدایی

دانش‌آموزان با کسب مهارت ساده کارآفرینی بتوانند با دست‌ورزی، وسایل دوست‌داشتنی خود را تولید کنند (عروسک، کیف، کلاه و ...) و برای فروش آن در بازارچه مدرسه روش‌های ساده ارائه کنند.

۲. دوره دوم ابتدایی

دانش‌آموزان با کسب مهارت‌های اصلی کارآفرینی بتوانند محصولات تولید نمایند و با مدیریت بازارچه مدرسه مهارت‌های کسب‌وکار خود را تقویت کنند.

۳. دوره اول متوسطه

دانش‌آموزان با خودشناسی و فرصت‌شناسی و تحلیل مشاغل طرح کسب‌وکار ساده‌ای را تهیه نمایند و با مدیریت بازارچه مدرسه و کسب‌وکار اینترنتی فرصت خرید و فروش آن را فراهم آورند.

۴. دوره دوم متوسطه

دانش‌آموزان با تحلیل فرصت‌های شغلی در جامعه، کسب‌وکار تهیه خود را در عمل اجرایی نمایند.

با بیان اهداف فوق سؤال کلیدی آن است که با کدام محتوا و روش باید این اهداف را محقق ساخت. در شماره بعدی این موضوع تبیین خواهد شد. ■